

Türk'ün Kinolojiyle İmtihanı

Dünya'da ilk köpek yarışması İngiltere'de Haziran 1859'da düzenlendi. Nisan 1873'de de İngiliz Köpek Kulübünün temelleri atıldı. Avrupa anakarasındaki versiyonu FCI'nin kurulması ise Mayıs 1911'e kadar gerçekleşmedi. Safkan köpek üretimi ve güzellik yarışmaları adındaki bu oyun artık dünyanın nerdeyse dört bir köşesinde oynanıyor. Ayrıntılarda farklılaşsa da bütünün kuralları birbirini destekler nitelikte ve temelde de aynı. Hepsi kinoloji yani köpek bilimine dayalı.

Biz ise başkasının oyununu, kurallarına göre değil kendi beklentilerimize göre oynamaya çalışıyoruz. Neredeyse tarafsız olması gereken kuralları kişiselleştirerek bütünü görmeyi gurur meselesi yapmış durumdayız.

Dünya safkan köpek kayıt organizasyonlarının bir parçası olmak isterken bunu adeta kendi trafik kurallarımıza, imar anlayışımıza ya da insan haklarını uygulama biçimimize dönüştürmeye çalıştığımız farkında bile değiliz. Kişisel beklentilerin yönlendirdiği "benim için bir istisna" tavrı insanları birbirine düşürmekte.

Köpek yarışmaları düzenlenecek ve bu doğru dürüst yapılacaksa bunun tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de tek bir yolu vardır. Doğru şekilde yazılmış ırk standartlarına dayalı bir değerlendirme yapılması.

İş köpekleri el değiştirip ırk dernekleri, yarışmalar ve ticari üretimler başladığında genellikle işler bu işin parçası olan kişilerin karakterine bağlı olarak değişir. Güç savaşları patlak verir. Kimin ırkı nasıl görmek istediği muğlak bir durumdur. Bu nedenle ürettiği köpeklerden para kazanan ticari üreticilerin değil tarafsız biz gözün değerlendirme yapması gerekebilir.

Ülkemizde Türk Sürü Köpekleri severlerini nerdeyse ikiye bölen durum ise Köpek Irkları ve Kinoloji Federasyonu (KIF) ile oturmuş birkaç üreticinin özellikle de Kangal Köpeğini neyin tanımladığı konusunda anlaşmazlığa düşmesinden kaynaklanmaktadır.

Köpek yarışmaları düzenlenecek ya da ticari üretim yapılacaksa her köpek ırkının idealinin tanımlandığı bir standart, model olarak alınmalıdır. Bunun başka bir yolu düşünülemez. Yoksa şuan ülkemizde olduğu gibi karabaşlı iri cüsseli her çoban köpeğini kapan onun gerçek Kangal Köpeği olduğunu iddia edebilir. Aynı durum Akbaş Köpeği için de geçerli. Tuttuğu her beyaz köpeğin Akbaş olduğunu iddia etmek suyu daha bulanıklaştırmaktan başka bir şey değildir.

Bir köpeği saf ne yapar?

Bu şuan ki geleneksel değerlendirmeye bakıldığında oldukça göreceli bir durumdur. Bilimsel olarak safkan olması için bir hayvanın üç nesil soy ağacına sahip olması ve bunun güvenilir bir şecere sistemiyle kayıt altında tutulması gerekir. Elimizde en az üç nesil soy ağacından emin olduğunuz bir köpek yoksa bu köpek o ırkın saf kan örneği ne yazık ki kabul edilemez. Aksi takdirde bu durum iyi ya da kötü niyetli manüplasyona çok açık bir hal alacaktır. Üreticisinin ağzından çıkacaklar ne kadar güvenilir olabilir? Bu güvenmeyi seçip seçmemize bağlıysa bu kanıyı bizde oluşturacak şey de tamamen kişisel bakış açımız ya da o kişiyle olan yakınlığımızla alakalıdır.

Şecere sistemi ölçme ve değerlendirme sunar. İnanmayı seçip seçmemek kişinin kişisel tutumuna bağlıyken kayıtlara baktığınızda veriler bireyi tanımaz ya da taraf tutmaz. Bu bilimsel olandır. Kırılan kalpler, sarf edilen sözler sahibinin kişisel duruşuyla alakalıdır. Gerçeği değiştirmez.

KIF/FCI Kangal Standardı

Şuan ülkemizde kısa zaman önce yayınlanan Kangal Köpeği standardı konusunda bir gurubun hoşnutsuzluğu söz konusu. Bu standart Kangal çevresi köylerde ölçülen 80, Ankara civarında ölçülen yaklaşık 40 köpek üzerinde yapılan bilimsel ölçümler ve elde edilen ortalamalara dayanılarak hazırlandı. Bu dünyanın her yerinde bu şekilde yapıyor.

İlk büyük itiraz ölçülen köpeklerin gerçek Kangal Köpeğini temsil etmeyen yozlaşmış köpeklere dayandırıldığı oldu. Standartta ırkın omuz yüksekliği 65-78 cm veriliyor ve +/- 2 cm opsiyon tanınıyor. Bu sürüdeki çalışan sağlıklı köpek ortalaması. İtiraz edenlerin büyük bir çoğunluğu Kangal Köpeğinin 80 cm üzerinde olmasından yana. Onlara göre Kangal küçültülerek yozlaştırılmak isteniyor. KIF yetkileri ise bilimsel olarak çalışan köpek ortalamasının bu çıktığını ve modelin popülasyonlardaki en büyük ve en küçük köpeklere göre değil sağlıklı ortalamaya göre alındığının altını çiziyorlar. Ölçülen köpeklerin doğru örnekler olmadığı konusunda gelen itirazlara ise açıklamaları kısaca şöyle: *“Sadece kolay ulaşılabilir değil merkezlerden uzak henüz el değmemiş Kangal Köpeklerinden oluşan geniş bir iş köpeği popülasyonu ölçüldü. İtiraz edenlerin geçmiş yıllara kadar o köylerde gerçek Kangal fotoğraflamaya gittiği hatta aşı programları yürüttüğü göz önüne alınırsa bu köpekler niçin şimdi yoz olduğuna hükmedildiği durumun bundan daha öte bir şeyle alakalı olduğu izlenimi yaratıyor.”*

Köylerde ölçülen 120 'ye yakın köpek yanlış köpekse doğru olduğuna inanılan köpekler nerde? Ya da burada sorulması gereken soru kimlere ait?

Duygusal Aksesuar

Türk Sürü Köpekleri söz konusu olduğunda işin içine çok fazla duygu girdiğini kabul etmemiz gerek. Bu köpeklere iş köpeği olarak sahip olan vatandaşlarımızın dışında bir Kangal Köpeği pek çoğu için duygusal bir yatırım demek. İnternette gezinirseniz herkesin değil; ama büyük bir çoğunluğun bu köpeklerin irilerinin yanında poz vermektan ne kadar hoşnut olduğunu: irilikleriyle kişisel bağ kurdukları köpeklerini sergilemekten nasıl gurur duyduklarını hemen fark edebilirsiniz. Ya birbirinin burnunun ucuna kadar soktukları köpeklerin nasıl hırıştıklarını gururla teşhir ettikleri fotoğraflar? Burada bir şeylerin yanlış gittiğini artık düşünmeye başlamamalı mıyız?

Bu köpeklerin büyük bir çoğunluğu ne oldukları için değil sahiplerine ne hissettirdikleri için besleniyor. Bu köpeklerin çok azı bir sahip tarafından ölene kadar bakılıyor. Çoğu sergilenecek iri hatta daha iri bireylerin üretimi için kullanılmaktan öteye gidemiyor. Pek çoğu sık sık el değiştiriyor. Etrafta bol miktarda para dönüyor. Kemikleşmiş bir grup tarafından düzenlenen dövüşler ise bu satırların ötesinde.

Köpeklerimiz duygusal aksesuara dönüştürüldüğünden beri bu açlığı doyuracak hayvanlar idealize edilmeye başlandığını anlamamız şart. Bu nedenle çalışan köpeğin ortalaması göz ardı edilip falancanın elindeki köpekler ve onların seçici üretimi sonucu ortaya çıkan ticari bir popülasyonun diğerlerini gölgede bırakmasına çalışılıyor.

Kimin köpeği daha çok Kangal?

Burada sorulması gereken soru ister Kangal ister Akbaş Köpeği isterse de henüz tanımlanmamış başka bir ırk sürü köpeğimiz olsun sürüde iş gören, çobanın memnun olduğu bireylerden mi yola çıkacağız yoksa bir ırkın popülasyonunu kafeslerde ya da evin arka bahçesinde özellikle seçilmiş köpeklerin soyunun mu bütünü temsil ettiğine inanacağız? İkisi de mümkün. Sonuçta seçim meselesi; ancak hangisi daha bilimsel? Dahası hangisi daha etik? Zamanında sürülerden cimbrizla seçilen köpekler iri köpek severlerin talebi doğrultusunda geniş bir takdir çevresi kazandıysa bundan sürüdeki alçak gönüllü kuzenleri görmezden gelinerek zarar mı görmeli? Popülasyon bu şekilde daraltılmalı mı?

Bu oldukça hassas bir konu, çünkü insanlar köpekleri söz konusu olduğunda objektif olamıyorlar; köpekleri seçim kriterleri konusunda kendilerine dürüst değiller; maddi ve manevi bu köpeklere fazla yatırım yapmış durumdadır. Bu durumla başa çıkma şekilleri ise yine duygusal bir girdap yaratmaktan öteye geçemiyor. Birbirini tutan kişiler ağız birliği yaparak o an ne işe yarayacaksa onu ortaya atma konusunda yıllarca iyi idman yaptılar. Söylemlerini bilimsel çıkarımlardan çok milliyetçiliğe kadar varan duygusal salınımlar süslüyorlar. Günün sonunda herkes standardı kendi köpeğine ya da beğendiği birkaç köpeğe göre yazıyor.

Ve tüm bu karmaşanın ortasında bu olanların köpeklerimize ne faydası var diye düşünüyorsunuz. Bunlar kontrolü ele geçirmeye çalışan onun köpeği değil benim köpeğim diyen bir bakış açısının kavgasından başka bir şey değil.

Hâlbuki bilimsel kriterleri ortaya koyduğunuzda, etik bir duruşa sahipseniz, köpeğin kime ait olduğuyula ilgilenmeksizin köpeği bu kriterle değerlendirirsiniz. Bu da bilimsel bir standartla olur. Bu standarda da çobanlarımızın elindeki gerçek çalışan köpeklerin bilimsel ortalaması ile ulaşılır.

Standartlar zamanla makul değişimlere uğrayabilir; ama öncelikle var olmaları gerekmektedir.

İlker Ünlü

15. Ağustos. 2011